

#1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

PAPIEROVÝ PALÁC

MIRANDA
COWLEY HELLER

„NEODOLATELNÁ KNIHA“ – *The New York Times*

TATRAN

PAPIEROVÝ PALÁC

PAPIEROVÝ PALÁC

MIRANDA
COWLEY HELLER

TATRAN

Z anglického originálu Miranda Cowley Heller: THE PAPER PALACE,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve RIVERHEAD BOOKS, an imprint
of Penguin Random House LLC, New York 2021,
preložila Marianna Bachledová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2023 ako 5408. publikácia.
Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazykové redaktorky Adriana Oravcová, Zlata Sršňová

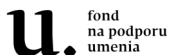
Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © 2021 by Miranda Cowley Heller
Translation © Marianna Bachledová 2023
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2023

ISBN 978-80-222-1412-4

*Túto knihu venujem mojim dvom láskam
Lukasovi a Felixovi*

*a mojej starej mame Muriel Maurer Cowleyovej,
ktorej vášnivá láska nikdy neochladla.*

Človek hľadá späť
a smúti za tým,
čo už nie je,
stále ho to mrzí,
hoci sa tomu smeje.
Najsladšie piesne
ukrývajú slzy.

Percy Bysshe Shelley, Báseň pre škovránka

Knihá prvá

ELLE

Dnes. 1. august, Back Woods

6:30

Veci sa vynárajú odnikiaľ. V prázdnom ráme mysle sa mi odrazu zjaví hruška. Dokonalá, zelená, s nachýlenou stopkou a jediným listom. Hovie si medzi limetkami v bielej porcelánovej mise uprostred vyblednutého piknikového stola na verande vedľa rybníka, hlboko v lesoch neďaleko mora. Vedľa misy stojí mosadzný svietnik zatečený od vosku a oblepený prachom po dlhej zime na polici. Nedojedené tanierce cestovín, rozložený lanový obrúsok, usadenina z klaretu vo fľaši, ručne vyrobený nahrubo otesaný lopár a chlieb, z ktorého si ktosi namiesto krájania odtŕhal. Na stole leží plesnivá zbierka básní. Hľadím na zátíšie s včerajšou večerou a v mysli sa mi dookola prehráva *Báseň pre škovránka*: vznáša sa k modrej oblohe, bolestná a strhujúca. „Svet mal vtedy počúvať, tak ako ja počúvam dnes.“ Prečítal to tak krásne. „Pre Annu.“ A my sme tam všetci sedeli ako očarovaní a spomínali na ňu. Mohla by som sa naňho pozeráť večne a stačilo by mi to k šťastiu. Kiež by som ho mohla počúvať so zavretými očami a znova a znova sa ponárať do jeho dychu a slov. Nič viac nechcem.

Svetlo za hranou stola prechádza siečkou a stráca intenzitu,

nad škvornitými stromami sa však znova rozjasní. Na belasý rybník vrhajú tieň čierne tupelá, o takej skoršej hodine tam slnko sotva dosiahne. Zvažujem, či mám zo špinavej šálky dopiť zatuchnutý, hustý zvyšok espressa. Vzduch je surový. Vo vyblednutom levandulovom župane sa chvejem, patril mojej matke a ja si ho vždy obliekam, keď sa v lete vrátíme do tábora. Voniam po nej, po zimnom spánku a myšacincoch. Toto je v Back Woods moja obľúbená hodina. Skoré ráno pri rybníku, keď ešte všetci spia. Slnčný svet je priehľadný a bezcitný, voda osviežujúca a lelký konečne zmĺkli.

Za dverami verandy, na malej drevenej terase sa medzi doskami nahromadil piesok a treba ho pozametať. Opretá metla preliačuje sieťku, ale nestarám sa o to, už kráčam chodníčkom k našej pláži. Kdesi za mnou na protest zakvília pánty dverí.

Nechám župan sklízať na zem a nahá zastanem na brehu. Na druhej strane rybníka, za skupinou borovíc a zakrpatených dubov, zúri rozbúrený oceán. Kdesi na otvorenom mori je iste búrka, priniesol si ju v útrobach. Na tejto strane rybníka je však vzduch nehybný ako med. Čakám, sledujem, načúvam... piskotu a bzukotu drobného hmyzu, vetru, ktorý jemne šuchoce stromami. Vojdem po kolená do ľadovej vody a vrhnem sa do nej hlavou napred. Ponorím sa hlboko a plávam popri leknách, ženie ma pôžitok, sloboda aj adrenalín vyvolaný bezmennou panikou. Podvedome sa bojím, že z hĺbín vyplávajú mäsožravé korytnačky, aby sa mi zahryzli do ťažkých prs. Možno ich priláka vôňa sexu, ktorá sa šíri, keď pri plávaní rozťahujem nohy. Odrazu ma prepadne potreba vrátiť sa do bezpečia plytčiny, kde dovidím na piesčité dno. Kiež by som mala viac odvahy. Lenže zároveň milujem ten strach, keď vylietam z vody, lapám po dychu a srdce mi búši.

Vyžmýkam si z dlhých vlasov čo najviac vody, zo šnúry na bielizeň, ktorú moja matka uviazala medzi dve riedke borovice, schmatnem zodratý uterák a ľahnem si do teplého piesku.

Na bradavke mi pristane oceľovomodrá vážka a chvíľu oddychuje, potom znova vzlietne. Skrížila som cestu mravcovi, ktorý teraz prekonáva saharské duny môjho tela.

Včera som sa s ním konečne vyspala. Celé roky som o tom snívala netušiac, či ma ešte chce. A potom som odrazu vedela, že sa to stane: more vína, óda čítaná Jonasovým krásnym hlasom, môj manžel Peter ležiaci na pohovke v grappovom opare, moje tri deti spia v chatke, mama v jasnožltých gumených rukaviciach ignorujúca hostí a umývajúcia riad. Okamih, keď sa nám stretli oči, trval pridlho. Vstala som od hlučného stola, v komore si stiahla gačky a schovala ich za chlebník. Potom som zadnými dverami vyšla do noci. Čakala som v tieňoch a načúvala cinkotu tanierov, pohárov a striebra v mydlovej vode. Čakala som. Dúfala. A potom sa objavil, oprel ma o múr domu a siahol mi pod šaty. „Milujem ťa,“ zašepkal. Keď do mňa vnikol, zalapala som po dychu. A pomyslela som si, že odtiaľto už niet návratu. Už nebudem ľutovať, čo som nespravila. Už budem ľutovať len to, čo som spravila. Jeho milujem a seba nenávidím. Seba milujem a jeho nenávidím. Takto sa ten dlhý príbeh končí.

1966. December, New York

Vreštím. Vreštím a lapám po dychu a mojej matke nakoniec dôjde, že sa niečo deje. Beží so mnou po Park Avenue k lekárovi a s trojmesačným bábätkom v náručí sa vžíva do roly slečny Clavellovej z kresleného seriálu *Madeline*. Z mrakodrapu Freda F. Frencha vybieha môj otec a s kufríkom v ruke uháňa po Madison Avenue. Nedokáže rozmýšľať, vlastná neschopnosť ho paralyzuje ako vždy. Lekár im vraví, že už nemajú čas, ak budú ďalej čakať, bábätko umrie. Vytrhne ma z matkinho náručia. Na operačnom stole mi rozkrojí bruško ako zrelý melón. Črevá mi pre-

rastá nádor, z jeho železného zovretia sa uvoľnili jedovaté sračky a otrávil mi drobné telíčko. Sračky sa vždy nazbierajú, treba to hlavne nejako prežiť, ale to pochopím až o mnoho rokov neskôr.

Doktor sa zo mňa snaží vykrojiť smrť, netrápi ho, že mi pritom presekol jeden z vajcovodov. Aj to zistím až o mnoho rokov neskôr. Matka pre mňa opäť roní slzy. „Je mi to tak ľúto,“ vraví. „Mala som naliehať, aby bol jemnejší...“ ako keby mala nad mojim osudom nejakú moc, ktorú sa rozhodla nevyužiť.

Neskôr ležím v nemocničnej postieľke s ručičkami priviazanými k bokom. Vreštím, plačem, živá zúrim nad tou nespravodlivosťou. Mame nedovolia, aby ma dojčila. Mlieko jej vyschne. Prejde skoro celý týždeň, kým ma vyslobodia z pút. „Vždy si bola také šťastné dieťaťko,“ tvrdí môj otec. „Odvtedy,“ dodá matka, „si vrieskať neprestala.“

7:30

Prevrátim sa na brucho a opriem si hlavu o predlaktia. Zbožňujem slano-sladkú vôňu vlastnej pokožky, keď ležím na slnku. Vonía arašidovým maslom a pižmom, akoby ma to slnko liečilo. Z chodníka medzi hlavnou budovou a chatkami, kde spávame, začujem tiché buchnutie. Niekoľko je hore. Pod nohami mu zašuští suché lístie. Zapol si vonkajšiu sprchu. Potrubie sa so zastonaním prebudí. Vzdychnem si, zdvihnem z pláže svoj župan a vyberiem sa späť k domu.

Náš tábor sa skladá z hlavnej budovy (hovoríme jej Veľký dom) a štyroch jednoizbových chatiek, ktoré lemujú ihličím posiaty chodník na brehu rybníka. Chatky sú šindľové, majú šikmé strechy, aby sa na nich nedržal sneh, svetlíky a po oboch stranách dlhé pivničné okná. Sú staromódne, masívne, bez ozdôb. Presne tak má vyzeráť správna novoanglická chata. Chodník delí od jazera úzky pás stromov, rozkvitnutý jochovec, vavríny a kričky divých čučoriedok. Chránia nás pred zvedavými zrakmi rybárov

a príliš nadšených plavcov, ktorí z verejnej pláže na opačnom brehu doplávajú až na našu stranu rybníka. Náš breh je súkromný pozemok, ale oni šliapu vodu meter a pol od našich stromov a vôbec ich netrápi, že sa nám starajú do života.

Ďalší chodník vedie k starej umyvárni za chatkami. Nátery sa odlupujú a nočné motýle prilákané stropným svetlom končia ako flaky na hrdzavom smaltovanom umývadle. Prastará vaňa na nožičkách tu stojí, odkedy tento tábor postavil môj starý otec. Vonkajšia sprcha pozostáva z rúrok na teplú a studenú vodu pripnutých k stromu, voda z nich tečie rovno na zem a v piesku sa mení na potôčik.

Veľký dom je vlastne jedna veľká obývačka s otvorenou kuchyňou a oddelenou komorou postavená zo škvarobetónových tvaroviek a asfaltovaného papiera. Široké podlahové dosky, ťažké trámy, masívny kamenný kozub. Keď prší, pozatvárame okná a dvere, sedíme vnútri, počúvame pukotanie ohňa a nútime sa hrať monopoly. Skutočný život sa však odohráva na verande – tam čítame, jeme, hádame sa a spoločne starneme. Veranda lemuje skoro celú stranu domu obrátenú k rybníku. Zima sa v našom tábore tráviť nedá. Nemalo by to zmysel. Keď sa koncom septembra výrazne ochladí a letné domy sú dávno pozamykané, Back Woods osamie, a hoci je aj v strohom svetle nádherný, pôsobí vážne a pohrebne. Nik tu nechce byť, keď opadá lístie. Keď sa však začína leto, lesy sa zelenajú a volavky sa vracajú, aby tu mohli hniezdiť a brodiť sa v priezračnom rybníku, na svete niet lepšieho miesta.

V okamihu, keď vkročím na terasu, zaleje ma vlna túžby, do solaru plexus mi ako smútok za domovom prúdi ortuť. Viem, mala by som upratať stôl, kým ostatní prídu na raňajky, ale chcela som si v mysli uchovať ten obraz: prežívať minulú noc znova, vyleptať si to do mozgu omrvinku za omrvinkou, tanier za tanierom. Prejdem prstami po fialovej škvrne od vína na bielom ľanovom obruse, dotknem sa perami Jonasovho pohára dúfajúc,

že na ňom ostala jeho chuť. Zavriem oči a predstavujem si, ako sa ku mne nenápadne tisne stehnom pod stolom. Predtým, ako som si bola istá, že ma chce. So zadržaným dychom som premýšľala, či je to náhoda alebo zámer.

V hlavnej miestnosti vyzerá všetko presne tak ako vždy: na stene nad sporákom visia panvice, z háčikov na poháre obracačky, varechy stoja v sklennom džbáne, vyblednutý zoznam telefónnych čísel je pripnutý na polici s knihami, pred kozubom čakajú dve skladacie stoličky. Všetko je rovnaké, no keď prechádzam kuchyňou ku komore, mám pocit, že som niekde úplne inde: všetko je odrazu ostrejšie, akoby sa ešte aj vzduch zobudil. Otvorím dvere komory a zahľadím sa von na škarobetónovú stenu. Nič nevidno. Žiadne stopy, žiadne dôkazy. Stalo sa to však tu, tu sme boli, nekonečne sme sa do seba vpíjali. Zúfalo, mlčky, beznádejne. Náhle si spomeniem na svoje gačky schované za chlebníkom a akurát si ich naťahujem pod župan, keď sa objaví moja matka.

„Vstala si skoro, Elle. Už je káva?“ V hlase jej znie výčitka.

„Akurát som ju chcela spraviť.“

„Nerob ju prisilnú. Nemám rada tú kávu na espresso, čo používaš. Viem... ty si myslíš, že je lepšia...“ pokračuje falošne vtípnym tónom, z ktorého ma ide poraziť.

„Dobre.“ Dnes ráno nemám náladu hádať sa.

Mama sa usadí na pohovku na verande. Hoci je to len matrac z konského vlasu zakrytý starou sivou látkou, každý tam chce sedieť. Človek odtiaľ vidí na rybník, môže popíjať kávu, čítať si knihu a opierať sa pritom o prastaré vankúše v bavlnených obliečkach bodkovaných od hrdze. Kto by bol povedal, že aj látka časom zhrdzavie?

To je celá ona: uzurpuje si najlepšie miesto.

Mama si slamovožlté vlasy, dnes už pretkané šedinami, roztržito zviazala do strapatého uzla. Stará nočná košeľa s jemným károm sa jej už strapká. Napriek tomu sa jej stále darí pôsobiť

hrozivo: vyzerá ako figúra na galióne novoanglického škunera z osemnásteho storočia. Ukazuje smer: krásna a strohá, ovenčená vavrínom a perlami.

„Len si dám kávu a upracem stôl,“ vravím.

„Ak upraceš stôl, umyjem riad. Hm? Vďaka,“ dodá, keď jej podám šálku kávy. „Aká bola voda?“

„Skvelá. Studená.“

Nikdy neľutujete, že máte dieťa a že ste si boli zaplávať: to je najlepšia vec, ktorú ma matka naučila. Dokonca aj v najchladnejších dňoch začiatkom júna ju v duchu počujem, ako ma povzbudzuje, aby som skočila, keď hľadím na brakické vody Atlantiku. Hnevám sa, že zase prišli tulene, vystrkujú z vody ohavné zdeformované hlavy a priťahujú do týchto končín žraloky.

„Dúfam, že si si dala sušiť uterák. Nemienim sa dnes zaoberať ďalšou kopou mokrých uterákov. Upozorni aj deti.“

„Visí na šnúre.“

„Lebo ak im to nepovieš ty, spravím to ja.“

„Dobre, rozumiem.“

„A nech si pozametajú v chatke. Je to hrôza. Nieže to za nich spravíš ty, Elle. Tie deti sú načisto rozmazané. Už majú dosť rokov na to, aby...“

Vyjdem zadnými dverami, jednou rukou nesiem vrece smetí, v druhej kávu. Mamina litánia sa rozplynie vo vetre.

Jej najhoršia rada je myslí na Botticelliho. Buď ako Venuša v mušli, pery zdržanlivo privreté, cudná aj v nahote. To mi poradila, keď som sa nastahovala k Petrovi. Odkaz dorazil na vyblednutej pohľadnici, ktorú kedysi dávno kúpila v darčekomom obchode galérie Uffizi. *Milá Eleanor, ten Tvoj Peter sa mi veľmi páči. Prosím Ťa, snaž sa trochu ovládať. Mlč a tvár sa tajomne. Mysli na Botticelliho. Lúbim Ťa, mamka.*

Hodím vrece smetí do kontajnera, s buchnutím ho zavriem a zaistím ho pružným lanom, aby sa doň nedostali medvedíky čistotné. Sú to múdre stvorenia so šikovnými dlhými prstíkmi.